

Alfons Kühn

Alfons Kühn

1879–1944

Prezes SEP w latach 1933–1934 oraz 1935–1936

Alfons Kühn urodził się 14 lutego 1879 r. w Przejmach, powiat Przasnysz na Mazowszu jako syn Edmunda i Zofii z Erlickich. W 1896 r. ukończył w Warszawie szkołę realną. W czasach szkolnych był aktywnym członkiem tajnych polskich organizacji niepodległościowych.

W 1903 r. ukończył Wydział Elektrotechniczny w Politechnice w Darmstadt (niem. *Technische Universität Darmstadt*). Tam też działał w polskich organizacjach studenckich m.in.: Polskiej Czytelni Akademickiej, Związku Zagranicznych Socjalistów Polskich (pod pseudonimem „Sierakowski”) i Polskiej Partii Socjalistycznej (pod pseudonimem „Wiesław”).

W 1903 r. zaczął pracować w warszawskim magistracie w wydziale budownictwa i wkrótce został jego naczelnikiem. W 1915 r. był komisarzem transportowym Rady Obrony Stolicy, a podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. działał jako komisarz transportowy Rady Obrony Stolicy.

W latach 1918-1933 był dyrektorem Warszawskich Tramwajów. Przyczynił się on wówczas znacznie do rozbudowy sieci i taboru tramwajowego.

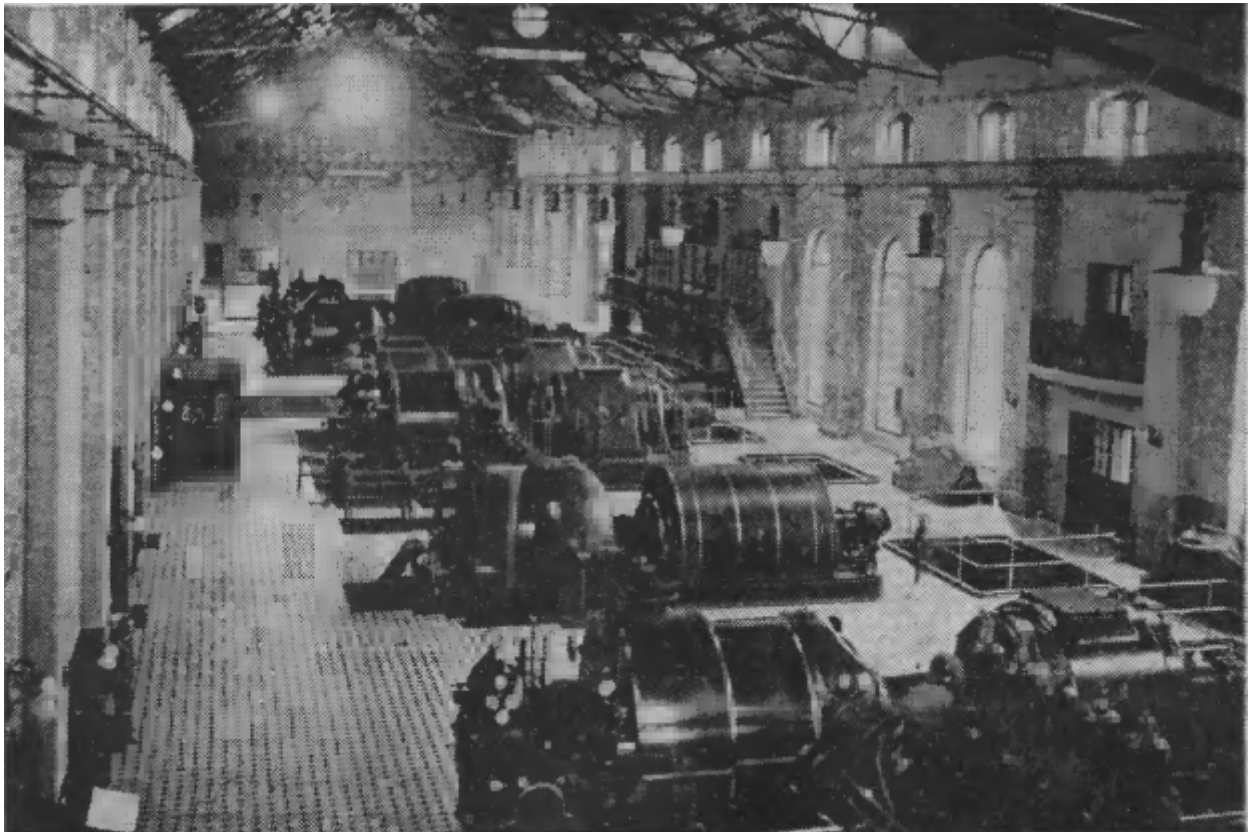
W latach 1928-1932 zajmował stanowisko ministrem komunikacji i jednocześnie (w okresie roku 1932) ministrem robót publicznych. Na tym stanowisku wydatnie przyczynił się do budowy magistrali węglowej Śląsk-Gdynia, która odegrała wielką rolę w zwiększeniu eksportu polskiego węgla i obrotów nowo powstałego portu gdyńskiego. Pod jego kierownictwem usprawniono przewozy towarowe, zmodernizowano tabor i sieć szlaków kolejowych. Od 1929 r. zaczęto budować polskie wagony osobowe o konstrukcji metalowej, zastosowano wymianę podwozi wagonów szerokotorowych na normalne w miejscach zmiany szerokości torów (niektóre linie kolejowe na terenie byłego zaboru rosyjskim miały wciąż szeroki rozstaw torów). Od 1931 r. Polska Fabryka Lokomotyw w Chrzanowie rozpoczęła seryjną produkcję nowego typu parowozu pospiesznego, który zdobył złoty medal na Powszechnej Wystawie Krajowej w 1930 r. w Poznaniu.

Minister komunikacji Alfons Kühn (w środku z laską i w okularach) w otoczeniu witających go po powrocie z Paryża wyższych urzędników Ministerstwa Komunikacji na peronie Dworca Głównego w Warszawie. 25 kwietnia 1932 r. (fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe).

Jesienią 1932 r. Alfons Kühn powrócił na stanowisko dyrektora Warszawskich Tramwajów Miejskich i funkcję tę pełnił do końca 1933 r. W tym czasie zaistniał spór między Zarządem Miasta Warszawy a koncesjonariuszem Elektrowni Warszawskiej na Powiślu – francuską spółką *Compagnie d'Électricité de Varsovie* z siedzibą w Paryżu, która nie wywiązywała się z umowy koncesyjnej w zakresie rozbudowy elektrowni i budowy sieci elektrycznej w Warszawie, a jednocześnie nadmiernie podnosiła ceny energii elektrycznej. Na początku 1934 r. Sąd ustanowił zarząd komisaryczny miasta nad elektrownią. Ówczesny prezydent Warszawy powołał zarząd komisaryczny pod przewodnictwem Alfonsa Kühn.

W 1936 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uznał umowę koncesyjną za rozwiązaną z winy Spółki i nakazał przekazanie miastu elektrowni wraz z elektryczną siecią rozdzielczą. Wówczas Alfons Kühn został jej dyrektorem naczelnym. W czasie jego pracy na tym stanowisku moc zainstalowana elektrowni wzrosła z 57,9 (w 1934 r.) do 82 MW (w 1938 r.) i 115 MW (w 1942 r.), średnia cena sprzedaży energii zmalała z 47,7 do 19,81 gr/kWh (w 1938 r.). Nowe inwestycje, finansowane tylko ze sprzedaży energii, wyniosły 40 milionów złotych, a ponadto do kasy miejskiej przekazano 4 miliony złotych zysku (do 1938 r.).

Elektrownia Warszawska – wnętrze hali maszyn

W czasie oblężenia Warszawy w 1939 r. elektrownia została zbombardowana i unieruchomiona w dniu 23 września. Załoga, pod kierownictwem Alfonsa Kühna natychmiast przystąpiła do naprawy uszkodzeń. Po wkroczeniu wojsk okupacyjnych władze niemieckie przysłały nawet do pomocy specjalistów z firmy Siemens, którzy niestety kilku dniach zostali wcieleni do Wehrmachtu. Elektrownia została ponownie uruchomiona 4 października 1939 r. Na początku okupacji Alfons Kühn pozostał dyrektorem naczelnym elektrowni. Na swoich stanowiskach pozostali również inni pracownicy.

Alfons Kühn potrafił porozumieć się z władzami Generalnego Gubernatorstwa, w szczególności w sprawach ochrony pracowników elektrowni przed wywózką do Niemiec. Umiejętnie zatrudniał członków ruchu oporu na fikcyjnych stanowiskach. Jednak przede wszystkim konsekwentnie kontynuował dalszą rozbudowę elektrowni według planów przygotowanych jeszcze w 1936 r. W efekcie w elektrowni został uruchomiony kocioł 34 i turbozespół 11 o największej mocy 32 MW. W 1942 r. zakończył pracę w Elektrowni Warszawskiej i przeszedł na emeryturę.

Alfons Kühn był wybitnym działaczem gospodarczym i społecznym o szerokich horyzontach myślowych i trafnym przewidywaniu biegu wydarzeń. Już w 1907 r. rozpoczął swoją działalność w organizacjach stowarzyszeniowych elektrotechników. W latach 1907-1914 był członkiem Zarządu Koła Elektrotechników przy Stowarzyszeniu Techników w Warszawie. Wziął udział w VI. Zjeździe Techników Polskich w 1912 r. w Krakowie, pełniąc funkcje wiceprezesa obrad II. sesji Zjazdu Elektrotechników. W 1912 r. został wybrany do Komisji Elektryfikacyjnej do udzielania informacji o budowie i eksploatacji elektrowni samorządowych. W 1914 r. brał udział w pracach Komisji Słownictwa. W 1915 r. był

członkiem grupy przygotowującej dla przyszłych władz Niepodległej Polski materiały o przemyśle elektrotechnicznym na ziemiach polskich oraz wykaz elektrotechników – Polaków. W 1915 r. współdziałał przy tworzeniu Politechniki Warszawskiej. W latach 1917-1925 prowadził wykłady na temat przedsiębiorstw komunalnych w Wyższej Szkole Handlowej (późniejszej Szkole Głównej Handlowej). W 1916 r. Komisja Elektryfikacyjna opracowała statystykę elektrowni na ziemiach polskich i zaczęła zbierać materiały dotyczące przyszłej elektryfikacji Polski. W 1917 r. Alfons Kühn był inicjatorem i przewodniczącym komitetu organizacyjnego Nadzwyczajnego Zjazdu Techników Polskich w Warszawie. Po jego odczycie na temat elektryfikacji kraju uchwalono utworzenie Krajowego Urzędu Elektryfikacyjnego.

W 1919 r. wziął udział w Założycielskim Zjeździe SEP jako delegat Magistratu M. Warszawy i został członkiem Komitetu Redakcyjnego „Przeglądu Elektrotechnicznego”. W latach 1930-1935 był posłem do Sejmu RP III. kadencji.

Pałac Kronenberga – przedwojenna siedziba Stowarzyszenia Elektryków Polskich

W kadencjach 1933 r. i 1935 r. pełnił funkcję prezesa Stowarzyszenia Elektryków Polskich, a w 1934 r. i 1936 r. I wiceprezesa. W tym czasie nastąpił dynamiczny rozwój SEP. W 1933 r. uruchomione zostało Biuro Znaku Przepisowego, utworzono dwunasty Oddział SEP na Wołyniu z siedzibą w Łucku. Powstało szereg nowych komisji: wojskowa, wydawnicza i biblioteczna. Przyłączono do SEP Samodzielną Organizację Gospodarki Światłnej, która stała się z czasem Biurem Oświetleniowym SEP. Zorganizowano Centralną Bibliotekę Elektrotechniczną na bazie ofiarowanej przez Oddział Warszawski biblioteki liczącej około 2000 tomów. W 1934 r. przeniesiono biura SEP do nowego, obszernego lokalu w pałacu Kronenberga, gdzie urządzono m.in. laboratorium Biura Znaku Przepisowego SEP. W 1934 r. odbyło się w Krakowie Walne Zgromadzenie SEP połączone z wystawą elektrotechniczną, której otwarcia dokonał prezydent RP Ignacy Mościcki. Z inicjatywy SEP utworzono w 1935 r. pod przewodnictwem prezesa SEP międzyorganizacyjny Fundusz Stypendialny Polskiej Elektrotechniki im. Józefa Piłsudskiego. W tymże roku nastąpił poważny wzrost wydawnictw SEP, ukazało się 17 nowych prac i przepisów.

Alfons Kühn pełnił inne ważne funkcje społeczne. Był prezesem: Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża, Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych, Związku Przedsiębiorstw Komunikacyjnych, Zarządu Związków Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce (od 1927 r. Związku Przedsiębiorstw Komunalnych), które już 1923 r. rozważało sprawę budowy metra w Warszawie, członkiem zarządu Międzynarodowego Związku Tramwajów i Kolei Dojazdowych w Brukseli, członkiem Rady Głównej Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (LOPP) i wielu innych.

Był wybitnym organizatorem na każdym polu swej działalności zawodowej i społecznej, której oddawał się z wielkim zaangażowaniem. Jest uważany za jednego z najbardziej czynnych członków SEP, do którego wniósł swe olbrzymie doświadczenie techniczne i administracyjne.

Był odznaczony: Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Niepodległości, Orderami: Korony Włoskiej I kl., Korony Belgijskiej I kl., Trzech Gwiazd Łotewskich I kl., Oficerskim Francuskiej Legii Honorowej II kl.

Zmarł 27 stycznia 1944 r. i pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Opracował: **Zbigniew Białkiewicz**

Materiał został pierwotnie opublikowany w „Spektrum” nr 7-8 z 2002 r.

*Uzupełnienia i redakcja dla potrzeb publikacji internetowej: **Zbigniew Filinger**, członek Centralnej Komisji Historycznej SEP, przewodniczący Komisji Historycznej Oddziału Warszawskiego SEP, październik 2018 r.*

Źródła:

 Historia Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-1959, WCT NOT, 1959 r.

 Historia Elektryki Polskiej, tom 1, WNT, 1976 r.

 Polski słownik biograficzny, tom XIV, Wrocław, Kraków 1976.

 Słownik biograficzny techników polskich, zeszyt 12, 2001.

 Przegląd elektrotechniczny, rocznik 1934 nr 13, rocznik 1939 nr 12, 1969 nr 20.